

*Izveštaji o situaciji u Drinskoj banovini, knj. 1 (1929–1931)
i knj. 2 (1932–1935).*

Edicija: Građa za proučavanje političkih, kulturnih i socijalno-ekonomskih pitanja iz prošlosti Bosne i Hercegovine (XIX i XX vijek), n. s. I (X) (ur. dr. Andrej Rodinis). Sarajevo: Arhiv Bosne i Hercegovine, 2009. i 2010, 486 + 754 str.*

Naš prikaz publikacije *Izveštaji o situaciji u Drinskoj banovini, knj. 1 (1929–1931) i knj. 2 (1932–1935)* redaktora dr. Andreja Rodinisa ograničen je na pitanje metodološkog pristupa arheografskoj obradi odabranih dokumenata i kritičke analize njihove izvorne vrijednosti. U Predgovoru priređivač na pregledan način budućim korisnicima zbornika daje neophodna obavještenja i objašnjenja o upravnoj podjeli Kraljevine Jugoslavije na banovine nakon zavođenja režima monarhodiktature 6. januara 1929. godine, organizaciji i radu Kraljevske banske uprave Drinske banovine, pod čijom se nadležnošću nalazilo 16 bosanskih, 21 srbijanskih i zakratko 2 slavonska (hrvatska) sreza, arheografskoj obradi dokumenata i njihovim osnovnim karakteristikama. U knjigama su dokumenta označena rednim brojevima od 1. do 28, dok ih stvarno ima 48. Do razlike je došlo iz razloga što je autor opravdano u tromjesečne izvještaje za period 1932–1935. uvrstio 20 mjesečnih izvještaja radi kompletiranja izvornog materijala. Redaktor, i pored velikog truda, nije uspio ući u trag 15 izvještaja za 1930–1935. godinu. Otuda osjetne praznine u knjigama.

Objavljeni jednomjesečni, dvomjesečni i tromjesečni izvještaji Kraljevske banske

uprave Drinske banovine, naslovljeni Kabinetu Ministarstva unutrašnjih poslova Kraljevine Jugoslavije, govore ponaosob o stanju javne bezbjednosti, političkoj situaciji, zdravstvenim prilikama i razvijenosti zdravstvene službe, poljoprivredi, industriji, zanatstvu, trgovini, turizmu, saobraćaju, građevinskim radovima, bankarstvu, elementarnim nepogodama, socijalnim prilikama, školstvu, narodnom prosvjećivanju i prosvjetnim, kulturnim, sportskim, humanitarnim i nacionalnim društvima i ustanovama na području Drinske banovine. Prikazi opštih prilika raščlanjeni su na srezove i grad Sarajevo. Kumulativni izvještaji Kraljevske banske uprave Drinske banovine rađeni su, kako nas upoznaje redaktor, na osnovu izvještaja područnih sreskih načelstava, Drinskog žandarmerijskog korpusa, pojedinih žandarmerijskih četa, Uprave policije u Sarajevu, poneke policijske službe iz unutrašnjosti i ličnih zapažanja bana. Kod 24 mjesečna izvještaja analiza se odnosi isključivo na političku situaciju, koja je najviše zaokupljala pažnju nadležnih organa državne vlasti. Iz istih razloga neka predočena dokumenta sadrže veoma oskudne podatke o duhovnom, kulturnom, socijalnom, zdravstvenom i privrednom životu. Bezmalobližno su svi izvje-

* Kratka verzija prikaza pročitana je prilikom promocije naslovljenih knjiga na svečanoj akademiji povodom Dana Arhiva Bosne i Hercegovine 12. decembra 2010. godine.

štaji pisani ekavicom i ćirilničnim pismom na pisačoj mašini, a poneki rukopisom. Mjestimice se nailazi na primjere miješanja ekavice i ijekavice i to u slučajevima kada se svjesno poštuje integritet osobnosti govora javnih ličnosti i teksta koji se citira u dokumentima. Arheografska obrada dokumenata objavljenih u ovim knjigama rađena je po sljedećim načelima:

1. hronološko ređanje dokumenata po datumima njihovog nastanka;
2. naznaka rednog broja dokumenta iznad zaglavlja;
3. redaktorska oznaka u zaglavlju krupnim slovima mjeseca i godine na koji se odnosi izvještaj i nepotpuna signatura;
4. očuvanje integralnog teksta originala, uz izostavljanje zaglavlja, uobičajenih izraza odanosti na početku i konvencionalnih pozdrava na kraju izvještaja;
5. očuvanje izvornog narječja, stila i ortografije teksta originala, uz male izuzetke;
6. štampanje zbornika latinicom;
7. ujednačavanje upotrebe početnog velikog i malog slova jedino kod imena naroda i stranih jezika i naziva funkcija, sreskih načelstava, opština i banovina, u čemu se nije bilo dosljedno;
8. u integralnom tekstu označavanje sa tri tačke u uglastim zgradama nečitljivog i oštećenog dijela teksta;
9. izvjesne dopune u integralnom tekstu izvornika skraćenih riječi, stavljanjem dopuna u uglaste zgrade;
10. ujednačavanje pisanja brojeva;
11. razrješavanje samo rijetko korišćenih skraćenica i to ispod integralnog teksta;
12. dešifrovanje pseudonima ličnosti;

13. napomene sadrže "samo važnija pojašnjenja, najčešće izvorno napisana imena manje poznatih mjesta", lična imena i nazive "nekih ulica u Sarajevu";
14. snabdjevenost knjiga registrima ličnih imena i geografskih naziva.

U Predgovoru redaktor daje objašnjenje zašto nisu razriješene sve skraćenice. Također je smatrao suvišnim da u zaglavlju daje regista dokumenata sa naznakom adresanta, adresata, mjesta adresanta i adresata, datum nastanka, kratkim sadržajem i punom signaturom izvora. Takav postupak se obrazlaže činjenicama da su svi izvještaji provenijencije Kraljevske banske uprave Drinske banovine adresirani Kabinetu Ministarstva unutrašnjih poslova Kraljevine Jugoslavije i da su povjerljivog karaktera i pripadaju arhivskom fondu Kraljevske banske uprave Drinske banovine, pohranjenom u Arhivu Bosne i Hercegovine.

Bilo je razloga da predmetni zbornici dokumenata budu naslovljeni sa *Izvještaji o opštoj i političkoj situaciji u Drinskoj banovini*, kakav je, inače, naziv originala. Solidna arheografska obrada izvora i iscrpnost naučno-stručnog aparata od velike su koristi za istraživače. Pravilo je da se u publikacijama izvorne građe daju u zaglavlju dokumenata redaktorska regista sa oznakom adresanta, adresata, mjesta adresanta i adresata, kratkim sadržajem i datumom nastanka spisa. Taj princip valjalo je primijeniti i u ovim zbornicima. Knjige bi, nema spora, dobile na potpunosti i kvalitetu da su u njima našla primjenu i sljedeća načela:

Puna signatura, naznaka vrste dokumenta (original, kopija, koncept, prepis), vrsta pisma i tehnika pisanja (pisača mašina, rukopis tintom ili olovkom).

Saobraženje teksta originala savremenom pravopisu hrvatskog, srpskog i bosanskog jezika u pogledu pisanja početnog velikog i malog slova, od kojih nepravilnosti vrve objavljeni izvještaji.

Očuvanje pisma kojim su pisani izvještaji. Od toga pravila je odstupljeno. Sva dokumenta objavljena u knjigama su štampana latinicom, mada su originali, uglavnom, pisani ćirilicom. Vjerovatno je tako postupljeno da bi se smanjili štamparski troškovi.

Razrješenje skraćenica kod naziva političkih stranaka, kulturnih, prosvjetnih, sportskih, humanitarnih i nacionalnih društava, vjerskih institucija, mjesta, država i zadruga, ličnih imena i drugih riječi. Taj princip treba dosljedno provesti u cijelom tekstu. Bez osnova se uvriježilo shvaćanje da se opštepoznate skraćenice izuzimaju od postupka dešifrovanja i da je dovoljno dešifrovati skraćenice samo prvi put kada se sa njima susretnemo u tekstu. Jezik je živa materija, podložna promjenama. Zbornici izvorne građe su namijenjeni sadašnjim i budućim domaćim i stranim istraživačima, koji ne moraju biti vrsni poznavaoi istorije i geografije balkanskih prostora. Za njih će te skraćenice biti nepoznanice, za čije će odgonetanje morati utrošiti dosta vremena i truda.

Nepotpuna i skraćena imena javnih svjetovnih i duhovnih ličnosti zahtijevaju da se dešifruju i dopune dosljedno provedu od početka do kraja knjiga dokumenata i spisa.

Transkribovana strana lična imena, nazive mjesta, regija, država i institucija i naslove štampe, časopisa i literature u originalu teksta treba u uglastim zagradama integralnog teksta navesti u njihovom izvornom obliku.

Izvorna strana lična imena, nazive mje-

sta, regija, država i institucija i naslove štampe, časopisa i literature u originalnim dokumentima treba transkribovati, stavljanjem transkribovanih oblika u uglaste zagrade integralnog teksta.

Važno je da se ispod integralnog teksta originala za naslove štampe i časopisa označi čija su glasila i navede mjesto izdanja.

Ispod integralnog teksta originala treba navesti za literaturu ime autora i mjesto i godine izdanja.

Na osnovu literature, ispod integralnog teksta dokumenata, treba dati kraće biografske podatke za javne svjetovne i duhovne ličnosti.

Neophodno je, na osnovu literature, snabdjeti zbornike dokumenata naučnim komentarima bilo ispod integralnog teksta, bilo u vidu posebnog dodatka na kraju knjige.

U funkciji upotrebne vrijednosti zbornika izvorne građe su tumači skraćenica, rječnik stranih termina i hronološki pregled redaktorskih regesta sa oznakom stranica na kojima se nalaze dokumenti. Ta vrsta naučno-stručnog aparata se daje na kraju knjige.

Zbornike *Izvještaji o situaciji u Drinskoj banovini* za period 1929–1935. godine karakteriše obilje podataka do najsitnijih detalja i plastična slika o stanju javne bezbjednosti u složenoj i krupnim problemima bremenitoj političkoj situaciji na području Drinske banovine. Na osnovu svjedočanstava te vrste izvora vidljivo je da je režim monarhodiktature u Kraljevini Jugoslaviji predstavljao jedan u nizu neuspjelih društvenih, političkih, ekonomskih i ustavnopravnih modela da se u korijenu sasijeku istorijski nataloženi i nagomilani višestruki uzroci dugog trajanja hronične totalne krize zemlje i da se izgradi moder-

no, prosperitetno i stabilno društvo i država. Temelje jugoslovenske državne zajednice potresale su od prvog dana silinom razorne elementarne stihije i ugrožavale njen opstanak nepomirljive suprotnosti strateških interesa, ciljeva i stremljenja Katoličke crkve, Srpske pravoslavne crkve, Islamske vjerske zajednice i jugoslovenskih naroda kako su ih definisali i razgarali i kanalisali narodno raspoloženje njihovi vodeći duhovni i svjetovni stratumi i prirodne težnje kompaktnih i brojčano jakih nacionalnih manjina Albanaca i Mađara da se teritorijalno integrišu u svoje matične nacionalne države. Zemlju su dodatno opterećivali privredna nerazvijenost, socijalna ugroženost glavnine stanovništva i kulturna zaostalost. Jugoslavija je zasnovana i počivala je na zabludama i nesolidnim osnovama. Regent, odnosno kralj Aleksandar Karađorđević, iz dinastičkih interesa i ambicija, Vlada Kraljevine Srbije i malobrojna inteligencija zadojena i ponosena idealima jugoslovenstva zastupali su pogrešno idealističko gledište da su Srbi, Hrvati i Slovenci jedinstven narod sastavljen od tri plemena i da su samim tim upućeni da žive u zajedničkoj državi, koja im obezbjeđuje optimalne uslove za brži opšti progres i emancipaciju od uticaja evropskih imperijalnih sila. Zanemarišana je činjenica da su Srbi, Hrvati i Slovenci već bili oformljeni nacionalni individualiteti. Postojanje drugih jugoslovenskih nacionalnih kolektiviteta, makar pod posebnim imenom plemena, negirano je. Nasuprot idealima jugoslovenstva stajale su snažno izražene težnje većine jugoslovenskih naroda, posebno Hrvata i Slovenaca, da stvore svoje nezavisne nacionalne države. Nesrpski narodi su Kraljevinu Srba, Hrvata i Slovenaca (Kraljevinu Jugoslaviju) doživljavali kao srpsku okupaciju i tamnicu

naroda. Balkanski i susjedni narodi ostali su zarobljenici sopstvene prošlosti i reakcionarnih i pogubnih velikodržavnih ideologija i politika, teritorijalnih pretenzija u odnosu na susjedne narode i zemlje i težnji da asimiliraju pripadnike drugih nacionalnih zajednica, nacionalno neoformljenih etničkih grupacija i konfesija. Ti osvajački i asimilatorski ciljevi i planovi na račun susjednih naroda nisu se mogli ostvariti mirnim putem i bez naslona na zainteresovane velike sile. Tvorc i zatočenici Jugoslavije ponijeli su se politički iracionalno, ostajući gluvi i slijepi za svjetsku stvarnost. Umjesto da koriste iskustvo i slijede primjer pragmatične politike većine evropskih naroda koji su stvorili svoje nezavisne nacionalne države, opredijelili su se za stvaranje države konglomerata naroda, nacionalnih manjina i konfesija, hronično potresane vjerskim i nacionalnim nesuglasticama i konfliktima. Jugoslavija je, usljed postojanja i djelovanja snažnog unutrašnjeg antijugoslovenskog i antisrpskog fronta dezintegrativnih, separatističkih i secesionističkih snaga i destruktivnog uticaja na njene unutrašnje prilike i spoljnu politiku velikih sila i susjednih država, bila osuđena da nestane sa istorijske pozornice. Babice u liku Velike Britanije, Francuske i Sjedinjenih Američkih Država, čijom je pomoći rođena Jugoslavija, aktivno su radile od prvog dana da umore novorođenu južnoslovensku državu. U međunarodnu antijugoslovensku zavjeru uključile su se Njemačka, Italija, SSSR, Austrija, Mađarska, Rumunija, Bugarska i Albanija. Bilo je samo pitanje vremena kada će do toga doći. Jugoslovenski narodi su, pod zastavama nacionalnog suvereniteta, demokratije, građanskih sloboda, ljudskih prava, pravne države i socijalne sigurnosti, nesvjesno srljali u realnu opasnost da postanu plijen imperijali-

stičkog Zapada. Glavnu krivicu za to snose njihova duhovna i svjetovna vođstva. Po strani borbe za pretvaranje Balkanskog poluostrva u stranu sirovinsku bazu i tržište za duhovno, kulturno, političko i vojno gospodarenje balkanskim narodima neće ostati ni Rusija, Kina i najveće islamske zemlje azijskog i afričkog kontinenta. Na ruševinama Jugoslavije će se, pod okriljem Zapada i posredno islamskog svijeta, stvoriti više međusobno suprotstavljenih i zavađenih nominalno nezavisnih mini nacionalnih država. Oduvijek su sudbinu malih naroda i zemalja krojile velike sile u skladu sa svojim globalnim interesima.

U objavljenim izvještajima Kraljevske banske uprave Drinske banovine prikazi privrednih, saobraćajnih, kulturnih, prosvjetnih i zdravstvenih prilika i društvenog položaja i ekonomsko-socijalne situacije seoskog i gradskog stanovništva su uopšteni, površni i stereotipni. Čitave oblasti društvenog života i egzistencijalne drame i duhovnog pauperizma širokih narodnih slojeva ostali su izvan vidokruga nadležnih organa državne vlasti.

Publikovani izvori ne daju nužna obavještenja o složenim agrarnim odnosima, ukidanju kmetstva, kolonizaciji, posjedovnoj strukturi individualnih poljoprivrednih gazdinstava po opštinama, srezovima i nacionalnoj pripadnosti zemljovlasnika, radikalizaciji procesa usitnjavanja seljačkih posjeda usljed prenaseljenosti sela, male sposobnosti neagrarne privrede da masovnije apsorbuje seoske paupere i zamiranja iseljavanja u inostranstvo zbog svjetske ekonomske krize i zarobljenosti mora seoskih naselja u vrleti i bespuća daleko od cestovnih i željezničkih saobraćajnica. Isto važi za pitanja zastarjelosti načina obrade zemlje, uzgajanja voćnjaka i vinograda i gajenja stoke, neznatne primjene mašin-

ske tehnike u obradi zemlje zbog nepovoljne konfiguracije terena i preovladavanja sitnih gazdinstava, rasprostranjenosti pojave ugarenja oranica kao posljedice nedostatka štalskog đubriva i nepoznavanja korišćenja vještačkih đubriva, veoma ograničenih mogućnosti agrarne privrede da proizvodi veće količine tržišnih viškova i šire se uključi u međunarodnu podjelu rada i zavisnosti Bosne i Hercegovine od uvoza velikih količina prehrambenih proizvoda iz Vojvodine i inostranstva. Neće uroditi željenim plodom ni napori istraživača da dođu do vjerodostojnih i potpunijih saznanja o rasprostranjenoj društvenoj i socijalnoj pojavi napoličarskih, nadničarskih i najamničkih odnosa na selu, pečalbarenju siromašnih seljaka u Vojvodinu u toku poljoprivrednih radova i sezonskom zapošljavanju seoskih paupera u preduzećima za eksploataciju šume, rudnicima i na izvođenju obimnijih javnih građevinskih radova, fiskalnom opterećenju seljaštva, zelenašenju na selu, privrednim vezama između grada i sela, agrarnom i poluagrarom karakteru varošica, varoši i gradova, radnim i plaćevnim uslovima radništva i službenika i društvenom, ekonomskom i socijalnom položaju feudalaca nakon sprovođenja agrarne reforme. Socijalna ugroženost, jednoličnost i nekvalitetnost ishrane i oskudnost u odjeći i obući osnovne narodne mase nisu dobile zasluženo mjesto u izvještajima. Na svoje socijalno beznade i društvenu podređenost i anonimnost armija seoskih paupera gledala je fatalistički kao bogomdanu sudbinu, ne smatrajući državu odgovornom za seljačke nedaće i stradanja i pozvanom da riješi taj gorući društveni problem. Društvena, ekonomska i socijalna revitalizacija i kulturni preporod sela mogli su se izvršiti jedino snažnim razvitkom industrije, saobraćaja

i uslužnih djelatnosti, preobražajem ekstenzivne u intenzivnu poljoprivrednu proizvodnju i ekspanzijom školstva, nauke, kulture i zdravstva.

Nepovoljan društveni i socijalni položaj, neprosvijećenost, arhaičnost običaja i navika i slaba pristupačnost širokih društvenih slojeva uticajima naprednijih sredina uslovlili su da se kuće pripadnika tih slojeva grade van priznatih arhitektonskih normi. Za izgradnju stambenih objekata obično su korišćeni ćerpić, naboji od ilovače, drvo i kamen. Kuće i stanove karakterisali su skučenost stambenog prostora, oskudnost prirodne svjetlosti i nepostojanje vodovodnih, kanalizacionih i električnih instalacija, kupatila i klozeta. Noću je za osvijetljenje korišćena petrolejska lampa, zapaljeni komadi lučeva drveta i plamen sa otvorenog ognjišta. Seoski živalj se silom prilika morao snabdijevati vodom za piće ljudi i stoke i za održavanje higijene iz higijenski nezaštićenih izvora, čatrnja, bunara, potoka, rijeka, jezera i lokava. Pri tome nije bio svjestan kakvim opasnostima izlaže zdravlje i život. Unutrašnja opremljenost seoskih kuća bila je krajnje oskudna. Još očajnije stanje u tom pogledu bilo je kod siromašnog gradskog svijeta. Nerijetko su pod istim krovom živjele seoske porodice i stoka. Takvi slučajevi su 1934. godine zabilježeni čak i u siromašnim četvrtima grada Sarajeva. Samo bogati i imućniji građani i bolje plaćeni službenici živjeli su u solidnim i komfornim kućama i stanovima.** Stambena problematika i higijenske prilike života naroda uglavnom se ne tretiraju u izvještajima Kraljevske banske uprave Drinske banovine.

Zbornici *Izvještaji o situaciji u Drinskoj banovini za 1929–1935.* godinu sadrže bo-

gate podatke o mreži zdravstvenih ustanova, broju ljekara i ostalog medicinskog osoblja i vrstama, rasprostranjenosti i suzbijanju zaraznih bolesti. S druge strane, u njima se malo ili se nikako ne govori o nepostojanju obavezne opšte zdravstvene zaštite stanovništva i ambulanti na selu, zdravstvenoj neprosvijećenosti seoskog i dobrim dijelom gradskog živilja i ukorijenjenim navikama da se seljanke trudnice i većina trudnica u urbanim sredinama porađaju u svome domu bez stručne medicinske pomoći. To se štetno odražavalo na narodno zdravlje.

Izvještaji daju vjernu sliku o razvijenosti školske mreže, obuhvaćenosti djece sistemom osnovnog i srednjeg obrazovanja, brojnom stanju i strukturi nastavnog kadra i uslovnosti i opremljenosti školskih zgrada. Suprotno tome, iz njih se ne može ništa saznati o obuhvaćenosti djece osnovnim, srednjim i fakultetskim školovanjem po njihovoj nacionalnoj, etničkoj i socijalnoj pripadnosti, odnosu roditelja pojedinih naroda prema pitanju školovanja ženske djece, ekonomskoj nemogućnosti daleko najvećeg broja roditelja da djecu masovnije upisuju u srednje škole i na fakultete i haranju nepismenosti na selu i u gradu.

Objavljena dokumenta samo se uzgred dotiču tematike duhovnog i kulturnog života na području Drinske banovine. Iz druge izvorne građe i literature zna se da je duhovni život sela i, znatno manje, grada stajao u znaku folklornog kolorita, kolektivnih svetkovina, vjerskih obreda i običaja i primijenjene umjetnosti. Za nepismene i polupismene seoske i gradske mase živa riječ je bila nezamjenjiva u komuniciranju i kulturno-zabavnom iskazivanju. Rijetko je koji seljak i siromašni građanin čitao štam-

** Budimir Miličić, *Radnička klasa Sarajeva 1919-1941. godine.* Sarajevo: 1985, 197-200.

pu i literaturu. U seoskim i siromašnim gradskim sredinama knjiga je imala praktičnu vrijednost samo za učenike.

U publikovanoj izvornoj građi obavljena su velom tajni pitanja demografskih karakteristika Drinske banovine, agrarne prenaseljenosti, nataliteta i mortaliteta kod svake nacionalne zajednice i socijalne grupacije ponaosob, uzrocima visoke stope smrtnosti djece uzrasta do 5 godina, očuvanja znatnog broja kućnih zadruga kod seoskog življa srpske nacionalnosti, brojnosti članova domaćinstava, podređenosti žene u porodici i društvu, migracija i iseljavanja u inostranstvo.

Sve naprijed izloženo govori da će naučni istraživači biti upućeni na istraživanje i proučavanje serija dokumenata drugih arhivskih fondova, zbirki i publikacija u cilju sveobuhvatne obrade odabranih tema. Publikacije povjerljivih izvještaja Kraljev-

ske banske uprave Drinske banovine, bez obzira na uočene njihove manjkavosti, predstavljaju važnu izvornu građu za proučavanje prošlosti istočne, srednje i dijela sjeverne Bosne i zapadne Srbije. Arhivu Bosne i Hercegovine i redatoru dr. Andreju Rodinisu pripada zasluga što su naučnici podarili dvije vrijedne knjige istorijskih izvora i time obogatili kulturnu baštinu Bosne i Hercegovine. Za društvene nauke, naročito istoriografiju, imalo bi neprocjenjiv značaj da izdavač i redaktor objelodane i izvještaje kraljevskih banskih uprava Vrbaske, Primorske i Zetske banovine za period 1929–1939. godine. Na taj način bismo imali kompletnu i jedinstvenu izvornu građu o Bosni i Hercegovini i susjednim područjima Srbije, Hrvatske i Crne Gore između 1929–1939. godine ■

Budimir Miličić

Sandra Biletić, Amira Hujdur (prir.) *Pisma Hajimu Altarcu iz koncentracionih logora u Drugom svjetskom ratu*. Sarajevo: 2010, 331.

Pored standardnih dužnosti arhivskih ustanova koje se primarno ogledaju u zaštiti, obradi, čuvanju arhivske građe, jedna od njihovih značajnijih aktivnosti jeste i objavljivanje iste. Izdavački segment svoga rada Arhiv Bosne i Hercegovine obogatio je objavljivanjem publikacije *Pisma Hajimu Altarcu iz koncentracionih logora u Drugom svjetskom ratu*. Riječ je o zbirci pisama koju su saradnice Arhiva BiH Sandra Biletić i Amira Hujdur priredile, te uz saglasnost matične ustanove i ključnu finansijsku podršku United States Holocaust Memorial Museum Washington, predale javnosti na korištenje.

Zbirka je koncipirana tako da je 216 priloženih pisama razvrstano prvenstveno po godini porijekla i mjestu njihova nastanka. Svaka dopisnica je izvorno preštampana bez ispravljanja gramatičkih grešaka, zbog autentičnosti predstavljena u vidu faksimila, te prevedena na engleski jezik da bi se proširio opseg njene dostupnosti.

U nizu zbirki objavljenih dokumenata iz Drugog svjetskog rata, a koje najčešće prikazuju političke i vojne odluke i pregovore, rijetke su one koje tretiraju sudbinu običnih ljudi. Stoga je od iznimnog značaja ova koja odiše ljudskom toplinom. U njenom središtu nalazi požrtvovanost i humanost
